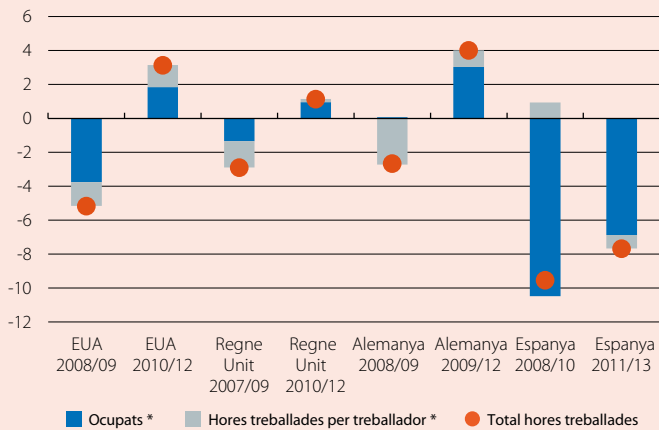

Mecanismes d'ajust de l'ocupació

L'impacte de la crisi econòmica sobre el mercat laboral ha estat, en els últims anys, una de les principals preocupacions als països desenvolupats. La destrucció d'ocupació, en especial si és de llarga durada, descapitalitza el país, augmenta el risc de pobresa, desanima les persones afectades i representa un important cost per a les arques públiques. Per tant, quan es produeix una caiguda de l'activitat econòmica, és preferible minimitzar, en la mesura del possible, l'efecte sobre el conjunt de la població ocupada. En el present article, analitzem quina ha estat l'evolució del mercat laboral a Espanya, els EUA, el Regne Unit i Alemanya i destaquem alguns dels factors que han ajudat a esmoreir l'impacte de la recessió sobre el mercat laboral.

Evolució del total d'hores treballades

Variació interanual, mitjanes per període (%)

Nota: * Contribució a la variació interanual del total d'hores treballades.

Font: "la Caixa" Research, a partir de dades d'Eurostat, de l'OCDE i de Thomson Reuters Datastream.

La reculada del PIB que van patir aquests països durant la crisi no va ser gaire diferent: al Regne Unit, va caure el 7,2% entre el 2007 i el 2009; als EUA i a Alemanya, el 4,3% i el 5,9% entre el 2008 i el 2009, respectivament, i, a Espanya, malgrat que la recessió ha durat més temps, la caiguda no ha estat gaire superior: en concret, del 7,0% entre el 2008 i el 2013. Llevat d'Espanya, l'evolució del total d'hores treballades tampoc no va ser gaire diferent. Als EUA, van recular el 5%, mentre que, al Regne Unit i a Alemanya, el descens es va apropar al 3%. A Espanya, en canvi, la reculada ha assolit el 16,5%.

Com s'ha dut a terme l'ajust del nombre total d'hores treballades sí evidencia les grans diferències entre països. A Espanya, la reducció es va concentrar en el descens del nombre d'ocupats, en especial durant els primers anys de recessió, ja que la quantitat d'hores treballades per treballador va augmentar. En els últims anys, en canvi, el nombre d'hores treballades per treballador va contribuir a atenuar l'impacte de la recessió. A

Alemanya, el nombre d'ocupats es va mantenir gairebé constant durant la recessió, mentre que el nombre d'hores treballades per treballador va baixar el 2,7%. Als EUA i al Regne Unit, l'ajust se situa en posicions intermèdies: la major part es va dur a terme mitjançant la disminució del nombre de persones ocupades, però el paper que va exercir la caiguda del nombre d'hores treballades per ocupat no és menyspreable.

L'ajust a través de les hores treballades per ocupat és útil quan té lloc una caiguda temporal de l'activitat. Als EUA i a Espanya, atès que la recessió ha estat especialment intensa i duradora al sector immobiliari, és normal que s'hagi pogut esmoreir menys l'impacte de la recessió utilitzant aquest mecanisme d'ajust. De tota manera, paga la pena analitzar amb una mica més de detall els factors que van permetre un ús tan efectiu de la disminució de les hores treballades per ocupat a Alemanya. Segons Schmitt (2011),¹ es va aconseguir, principalment, per mitjà de quatre instruments. En primer lloc, el 25% de la reducció de les hores es va produir gràcies al subsidi per a atur a temps parcial. Amb aquesta fórmula, si una empresa disminueix, per exemple, el 20% la jornada, el treballador percep el 20% dels beneficis per atur. En segon lloc, es van adoptar nombrosos acords entre treballadors i empresaris en què es va pactar una reducció transitòria de la jornada. Aquesta última mesura, segons l'estudi, explica el 40% del descens de les hores per treballador que es va registrar a Alemanya durant la crisi. En tercer lloc, un altre 20% de l'ajust es va aconseguir mitjançant el sistema de borses d'hores. En concret, els empresaris van reduir la jornada dels seus treballadors a compte de les hores que havien acumulat prèviament. I, finalment, la resta del descens d'hores s'explica per una disminució de les hores extra.

La flexibilitat horària no és l'únic mecanisme per atenuar la caiguda del nombre d'ocupats en una etapa recessiva, ja que els ajustos salarials també poden contribuir a suavitzar-la. La inflació redueix els salaris reals, en la mesura que el salari nominal avança a un ritme inferior al de l'IPC, tot i que, amb més o menys intensitat, a tots els països esmentats el creixement dels salaris per hora treballada ha estat, en els últims anys, inferior al de la inflació. Als EUA, el creixement dels salaris nominals per hora al sector manufacturer va ser, entre el 2007 i el 2013, relativament contingut (el 2,0% anual, de mitjana), però també ho

1. Schmitt, J. (2011), «Labor Market Policy in the Great Recession. Some Lessons from Denmark and Germany», CEPR.

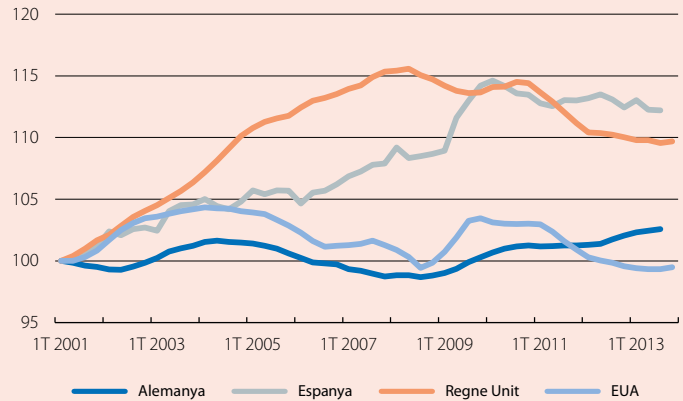
va ser la inflació (el 2,1%). En canvi, al Regne Unit, al creixement relativament moderat dels salaris nominals (el 2,4%), es va afegir una inflació força més elevada (el 3,4%). A Espanya, durant els primers anys de la recessió, els salaris nominals a la indústria van continuar creixent a taxes elevades (del 3,7% entre el 2007 i el 2011), però, a partir del 2012, es va registrar un canvi molt notable: entre el 2012 i el 3T 2013, el creixement dels salaris va ser, de mitjana, de l'1,8% interanual, mentre que la inflació es va situar en el 2,2%.

Tradicionalment, se suposava que els salaris eren molt rígids i que, difícilment, s'ajustaven a la baixa. Atès que, per al conjunt d'ocupats, de mitjana, no se solen donar taxes de variació negatives dels salaris, es considerava que la inflació era la principal via d'ajust. No obstant això, un estudi recent per als EUA i per al Regne Unit mostra que una proporció important dels treballadors va experimentar reduccions nominals del salari. En concret, Elsby *et al.*² observen que, als EUA, el 25,5% dels enquestats van reportar una reducció del salari nominal el 2012. Per al Regne Unit, les dades són similars: el 2011, el 23,1% dels canvis de salari nominals van ser negatius.

En conclusió, l'experiència viscuda en els últims anys ha de servir de lliçó perquè millorin les institucions que governen les relacions laborals a totes les economies desenvolupades. Cal identificar els factors que han permès esmoreir amb més eficàcia l'impacte de l'última recessió a cada país per poder afrontar amb més garanties la següent. El marge de maniobra és ampli.

Evolució del salari real per hora

(Índex, 1T 2001 = 100)

Nota: Mitjana mòbil de tres mesos. Dades corregides de variacions estacionals. Sector manufacturer.
Font: "la Caixa" Research, a partir de dades de l'OCDE.

Oriol Aspachs i Maria Gutiérrez-Domènech
 Departament d'Economia Europea, Àrea d'Estudis i Anàlisi Econòmica, "la Caixa"

2. Elsby, M. W., Shin, D. i Solon, G. (2013), «Wage Adjustment in the Great Recession», NBER Working Paper, núm. 19.478.